

Możliwość przeprowadzenia walnego zgromadzenia stowarzyszenia za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej

Zapytanie: Czy istnieje możliwość przeprowadzenia walnego zgromadzenia stowarzyszenia za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej?

Aby odpowiedzieć na takie pytanie w pierwszej kolejności należy sprawdzić zapisy statutu organizacji, a następnie przeanalizować przepisy ustawy *Prawo o stowarzyszeniach* (Dz. U. z 2019 poz. 713 z późn. zm.).

Z dniem 18 kwietnia 2020 r. **weszły w życie nowe przepisy** ustawy Prawo o stowarzyszeniach, tj. art. 10 ust 1a – 1e, **wprowadzające możliwość głosowania za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej**, przy czym możliwość stosowania nowych przepisów zawężona została do okresu obowiązywania *stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, o których mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1239 i 1495 oraz z 2020 r. poz. 284, 322, 374 i 567).

Przepisy te można stosować pod warunkiem braku odmiennej regulacji statutowej, dlatego w pierwszej kolejności analizie powinien zostać poddany ten akt.

Przykładowo: w danym stowarzyszeniu możliwość głosowania online została uregulowana w § 15 statutu, w następujący sposób:

§ 15

1. **Zamiast** zwoływania Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Zarząd może zarządzić głosowanie przez Internet:

a. z inicjatywy własnej;

b. na wniosek co najmniej $\frac{1}{5}$ członków zwyczajnych Stowarzyszenia.

2. W przypadku braku wymaganego kworum na posiedzeniu Walnego Zgromadzenia, Zarząd zobowiązany jest zarządzić głosowanie przez Internet na wniosek każdego członka Stowarzyszenia.
3. Głosowanie przez Internet poprzedzone jest ogłoszeniem w miejscu dostępnym dla wszystkich członków Stowarzyszenia przez Zarząd takiego zamiaru wraz z wezwaniem wszelkich członków zwyczajnych do nadsyłania propozycji uchwał.
4. W terminie nie krótszym niż 2 tygodnie po wezwaniu z ust. 3, propozycje uchwał poddawane są dyskusji z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej. W dyskusji ma prawo wziąć udział każdy członek Stowarzyszenia. Dyskusja powinna trwać nie krócej niż tydzień.
5. W czasie wskazanym w ust. 4 pomysłodawca uchwały ma prawo wprowadzać w niej zmiany, informując o tym Zarząd.
6. Po upływie terminu wskazanego w ust. 4, Zarząd wysyła do wszystkich uprawnionych do głosowania członków Stowarzyszenia wezwanie do głosowania, wraz z podanym specjalnym adresem e-mail, na który należy nadesłać swój głos, oraz listę uchwał z przypisanymi im numerami i ich aktualną treścią.
7. Głosowanie przez Internet trwa nie krócej niż trzy dni, nie dłużej zaś niż tydzień.
8. Po podliczeniu zgromadzonych głosów ich listę Zarząd przedstawia wszystkim członkom zgromadzenia, informując o wynikach głosowania.
9. Zawiadomienia, ogłoszenia oraz wezwania o których mowa w ust. 3, 4, 6 oraz 8 każdorazowo wysyłane są na adresy e-mail wszystkich członków Stowarzyszenia wskazane w deklaracji członkowskiej.
10. Zawiadomienia, ogłoszenia oraz wezwania o których mowa w ust. 3, 4, 6 oraz 8 każdorazowo wysyłane są na adresy e-mail wszystkich członków Stowarzyszenia wskazane w deklaracji członkowskiej.
11. Szczegóły procedury głosowania przez Internet reguluje uchwała Walnego Zgromadzenia.

Dla dokładnej wykładni powyższych przepisów statutu kluczowe znaczenie ma ust. 1, który mówi, że głosowanie przez Internet odbywa się **zamiast** zwołania posiedzenia Walnego Zgromadzenia.

Z tego powodu należy przyjąć, że statut Stowarzyszenia reguluje wyłącznie materię głosowania korespondencyjnego, nie reguluje natomiast kwestii odbycia posiedzenia, która została uregulowana w ustawie Prawo o stowarzyszeniach.

Ustawa w art. 10 ust 1a – 1d wprowadza następujące warunki głosowania korespondencyjnego, tj.

- *ust. 1a Jeżeli członkowie władzy stowarzyszenia wyrazili na to zgodę w formie dokumentowej, głosowanie **poza posiedzeniami** władz stowarzyszenia może odbywać się z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej.*

- *1b.² Możliwość udziału **w posiedzeniu** władz stowarzyszenia przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej jest wskazana w zawiadomieniu o tym zebraniu, zawierającym dokładny opis sposobu uczestnictwa i wykonywania prawa głosu.*

- *1c.³ Wykorzystanie środków komunikacji elektronicznej w głosowaniach na posiedzeniach władzy stowarzyszenia odbywa się przy zapewnieniu co najmniej:*

1) transmisji obrad posiedzenia w czasie rzeczywistym;

2) dwustronnej komunikacji w czasie rzeczywistym, w ramach której członek władzy stowarzyszenia może wypowiadać się w toku obrad;

3) wykonywania osobiście lub przez pełnomocnika prawa głosu przed lub w toku posiedzenia.

- *1d.⁴ Wykorzystanie środków komunikacji elektronicznej w głosowaniach na oraz poza posiedzeniami władz stowarzyszenia może podlegać odmiennym uregulowaniom w tym ograniczeniom w statucie stowarzyszenia. Statut stowarzyszenia może też wprost wyłączyć możliwość stosowania powyższych przepisów w stowarzyszeniu.*

Cytowane przepisy rozróżniają dwa rodzaje głosowania „poza posiedzeniem” (ust. 1) i „na posiedzeniu” (ust. 2).

Jak wspomniano wcześniej, kwestia głosowania korespondencyjnego poza posiedzeniem organu (przez Internet) uregulowana została w statucie, dlatego art. 10 ust. 1a nie ma zastosowania dla przykładowo podanego stowarzyszenia.

W przypadku gdyby statut nie przewidywał przytoczonej wyżej regulacji, w celu podjęcia uchwały, bez przeprowadzania posiedzenia, ustawa nakłada obowiązek zebrania od wszystkich członków organu oświadczenia w formie dokumentowej. Zgodnie z art. 77² i 77³ Kodeksu Cywilnego *do zachowania dokumentowej formy czynności prawnej wystarcza złożenie oświadczenia woli w postaci dokumentu, w sposób umożliwiający ustalenie osoby składającej oświadczenie, przy czym Dokumentem jest nośnik informacji umożliwiający zapoznanie się z jej treścią.* Dla zachowania tych wymogów wystarczające będzie zebrania wiadomości w formie maili przesłanych osobiście przez członków Stowarzyszenia, z załączonym zeskanowanym pismem zawierającym oświadczenie o wyrażeniu zgody na taką formę przyjęcia uchwały. Następnie należałoby przesłać projekt uchwały, wskazać termin do którego należy zagłosować, sposób głosowania np. określić adres e-mail, na który należy przesłać informacje czy głosuje się za, przeciw czy wstrzymuje od głosowania. Potem przesłana powinna zostać informacja o wyniku głosowania i sporządzony oraz podpisany protokół z głosowania w formie jaka była dotychczas stosowana.

Kwestia przeprowadzenia posiedzenia za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej nie została uregulowana w statucie, dlatego konieczne będzie zastosowanie przepisów ustawowych, w tym spełnianie przewidzianych ustawą minimalnych wymogów z art. 10 *1b i 1c ustawy*, takich jak:

- przesłanie zawiadomienia o tym zebraniu, zawierającym dokładny opis sposobu uczestnictwa i wykonywania prawa głosu.

- spełnienie następujących warunków technicznych:

- 1) transmisja obrad posiedzenia w czasie rzeczywistym;
- 2) dwustronna komunikacja w czasie rzeczywistym, w ramach której członek władzy Stowarzyszenia może wypowiadać się w toku obrad;
- 3) wykonywanie osobiście lub przez pełnomocnika prawa głosu przed lub w toku posiedzenia.

Wspomniane przepisy powinny być stosowane z uwzględnieniem dowodowego celu regulacji. Celem tym jest stworzenie wartościowej dokumentacji dowodowej, potrzebnej do wykazania m. in. faktu prawidłowego zwołania i odbycia posiedzenia, w szczególności przedmiotu podjętych uchwał, tożsamości uczestniczących osób, ilości i charakteru poszczególnych głosów oraz ich osobistego charakteru.

Za wystarczające dla przeprowadzenia posiedzenia Walnego Zgromadzenia, przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, prawnik określa podjęcie następujących czynności zapewniających spełnienie wymogów ustawowych:

- ✓ przesłanie z uwzględnieniem wymogów statutowych w szczególności **§ 19, tj. w formie pisemnej**, zawiadomienia o posiedzeniu Walnego Zgromadzenia, które odbędzie się przy użyciu środków komunikacji elektronicznej. Oznacza to obowiązek przesłania zawiadomienia pisemnego, zawierającego podpis osoby uprawnionej do jego zwołania, ponadto zachowanie 14-dniowego terminu jego doręczenia przed terminem posiedzenia. Zawiadomienie powinno zawierać termin, miejsce i proponowany porządek obrad, a ponadto opis sposobu uczestnictwa i wykonywania prawa głosu przez osoby uprawnione, przy użyciu środków komunikacji elektronicznej;
- ✓ w celu zapewnienia przejrzystości podstawy prawnej posiedzenia, zalecane jest przywołanie w zawiadomieniu przepisów art. 10 ust. 1a–1e Prawa o stowarzyszeniach;

- ✓ uczestnictwo w posiedzeniu osób uprawnionych powinno zostać zapewnione poprzez użycie aplikacji, zapewniającej transmisję obrad w czasie rzeczywistym oraz dwustronną komunikację, w ramach której każdy członek stowarzyszenia będzie mógł wypowiadać się w toku obrad. Opis dostępu do linku, zapewniającego dostęp do aplikacji umożliwiającej transmisję, powinien znaleźć się w zawiadomieniu. Dla jego wygenerowania przed posiedzeniem można posłużyć się pocztą elektroniczną (np. przesłać na adres osób uprawnionych mail zawierający link dostępu). Dostęp do linku powinien być zabezpieczony, w sposób uniemożliwiający jego otwarcie przez osobę nieuprawnioną (np. hasło). W celach dowodowych dwustronna komunikacja powinna obejmować transmisję obrazu i dźwięku. Pozwoli to zweryfikować fakt osobistego uczestnictwa i głosowania członka stowarzyszenia;
- ✓ spełnienie wymogu jawności głosu powinno być zapewnione poprzez komunikację głosową, z równoczesnym przekazem obrazu (głosowanie ustne przez poszczególne osoby uprawnione) przy użyciu kamery komputerowej;
- ✓ sprawdzenie kworum powinno odbyć się na początku posiedzenia i w trakcie posiedzenia, w przypadku wątpliwości co do ilości osób uczestniczących;
- ✓ listę obecności może sporządzić w formie pisemnej i podpisać osoba prowadząca obrady (Przewodniczący);
- ✓ Obrady Walnego Zgromadzenia mogą być nagrywane. W celu wykluczenia ewentualnych wątpliwości związanych z ochroną prywatności lub danych osobowych, zasadnym będzie uzyskanie zgody osób uczestniczących w posiedzeniu i odpowiednie zabezpieczenia nagrania, w celu uniemożliwienia jego udostępnienia osobom nieuprawnionym;
- ✓ protokół z posiedzenia może zostać sporządzony w formie pisemnej i przy zachowaniu wymogów dotychczas stosowanych;
- ✓ podobnie treść podjętych uchwał może zostać sporządzona i podpisana w formie pisemnej oraz przy zachowaniu wymogów dotychczas stosowanych.